

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра кримінального процесу, криміналістики та експертології
факультету № 6**

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

з навчальної дисципліни «Напрями розвитку науки криміналістики» вибіркового компонента освітньої програми третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

081 Право

За темою 8

Проблеми побудови та реалізації окремих криміналістичних методик

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 25.09.2023 р. № 8

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 21.09.2023 р. № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 22.09.2023 р. № 8

Розглянуто на засіданні кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету № 6 ХНУВС (протокол № 8 від 17.09.2023 року)

Розробник:

Завідувач кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ д.ю.н., професор Щербаковський М. Г.

Рецензенти:

Завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, д.ю.н., професор Житний О.О.

Професор кафедри криміналістики, судової експертології та домедичної підготовки факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, д.ю.н., професор Степанюк Р. Л.

План лекції.

1. Об'єкт і предмет криміналістичної методики.
2. Місце методики в системі криміналістики.
3. Джерела криміналістичної методики.
4. Структура криміналістичної методики.

Рекомендована література:

1. Криміналістика: підручник: в 2 т. т. 1. Харків. Харківський нац. ун-т внутр. справ. 2018. . 384 с.
2. Криміналістика: підручник: в 2 т. т. 2. Харків. Харківський нац. ун-т внутр. справ. 2018. 312 с.
3. Криміналістика : підручник : у 2 т. Т. 1 / за ред. В. Ю. Шепітька. Харків : Право, 2019. 456 с.
4. Криміналістика : підручник : у 2 т. Т. 2 / за ред. В. Ю. Шепітька. Харків : Право, 2019. 328 с.
5. Криміналістика: підручник / за заг. ред. Є. В. Пряхіна. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 948 с.
6. Криміналістика: криміналістична техніка : навч. посіб. Харків : ХНУВС, 2023. 388 с.
7. Криміналістика: підручник / за заг. ред. В. В. Пясковського. Харків: Право, 2020. 752 с.
8. Сучасні методи досудового розслідування кримінальних правопорушень : підручник // за заг. ред. проф. О.М. Цільмак. Одеса: ОДУЕІС, 2017. 352 с.
9. Войтович Є. М., Тичина Д. М., Антощук А. О. Основи методики розслідування насильницького зникнення людини : монографія. Київ : 7БЦ, 2022. 176 с.
10. Гусєва В. О. Методика розслідування злочинів проти авторитету органів державної влади у сфері правоохоронної діяльності : монографія. Харків : ТОВ «У справі», 2020. 452 с.
11. Журавель В.А. Загальна теорія криміналістики: генеза та сучасний стан: монографія. Харків.: Право, 2021. 428 с.
12. Коваленко А. В. Розслідування посягань на життя та здоров'я журналістів: монографія. Сєвєродонецьк : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2018. – 268 с.

1. Об'єкт і предмет криміналістичної методики.

Криміналістична методика є заключним розділом криміналістики, в якому розробляються теоретичні положення та практичні рекомендації з розслідування окремих видів злочинів з урахуванням їх особливостей. Тобто, методика є сукупністю своєрідних програм (алгоритмів) розслідування злочинів, а її практичні рекомендації спираються на наукові положення, які формулюються в результаті вивчення конкретного об'єкта – сукупності певних явищ дійсності.

Головне завдання методики полягає в забезпеченні слідчого (органа дізнання) знаннями про те, які ситуації можуть скластися під час розслідування злочинів певного виду та як треба в них діяти, щоб досягти успіху. Тобто, методика дає знання про те, які слідчі дії й оперативно-розшукові заходи треба здійснювати і в якій послідовності, та про те, в чому полягають особливості їх підготовки та проведення. Тому *об'єктом її вивчення* перш за все є діяльність із розслідування злочинів окремих видів. Але замало знати, як діяв слідчий у тій чи іншій ситуації, не менш важливо пояснити, чому він вибрав саме таку послідовність дій. Очевидно, що для відповіді на це питання необхідно враховувати особливості вчинення злочинів окремих видів (місце, час та обстановку, способи злочинів і характерні сліди, які вони залишають, особливості злочинців та ін.). Тому об'єктом вивчення методики є також і діяльність злочинців, яка в криміналістиці визначається як механізм учинення злочинів окремих видів.

Отже, методика вивчає складний об'єкт, у який входять два протилежні, але пов'язані між собою види людської діяльності. Визначимо їх у логічній послідовності:

- 1) механізм учинення злочинів окремого виду;
- 2) розслідування злочинів окремого виду (діяльність слідчих, органів дізнання).

Взаємний зв'язок між двома складовими частинами об'єкта методики полягає у тому, що не лише механізм учинення злочинів впливає на слідчу практику, але і навпаки – слідча практика викликає поступову трансформацію

цього механізму (злочинці теж ураховують діяльність правоохоронних органів). Прагнення злочинців до винайдення різноманітних прийомів приховування злочину та протидії розслідуванню слід ураховувати під час розробки теоретичних положень і практичних рекомендацій криміналістичної методики.

У процесі вивчення двох протилежних видів людської діяльності методика в кожній їх складовій частині встановлює певні суттєві зв'язки та залежності, що повторюються. Наприклад, у разі умисного вбивства злочинець відповідно до своїх психофізіологічних особливостей, навичок і можливостей обирає спосіб і знаряддя вбивства, місце, час та обстановку його вчинення. Вибраний спосіб і знаряддя злочину залишають характерні для них сліди. Повторюючись у багатьох випадках, ці залежності та зв'язки дозволяють виявити певні тенденції в механізмі вчинення злочинів цього виду й на їх основі сформулювати відповідні рекомендації щодо їх розслідування. Названі залежності та зв'язки між елементами механізму злочинів визначаються в криміналістиці як *закономірності механізму вчинення злочинів* окремого виду. Вони входять у предмет вивчення криміналістичної методики та знаходять відображення в таких наукових положеннях, як криміналістичні характеристики злочинів окремих видів.

У процесі вивчення діяльності по розслідуванню злочинів окремих видів (другої частини об'єкта) також виявляються залежності, які можна визначити як *закономірності розслідування*, пов'язані з формуванням слідчих ситуацій та їх впливом на проведення слідчих дій та оперативно-розшукових заходів. Ці закономірності теж входять у предмет вивчення методики.

Таким чином, до предмета криміналістичної методики відповідно до структури її об'єкта належить дві групи закономірностей:

- 1) закономірності механізму вчинення злочинів окремого виду;
- 2) закономірності розслідування злочинів окремого виду.

Обидві групи закономірностей, якщо вони були встановлені й описані у вигляді чітких наукових положень, є підґрунтям розроблення практичних рекомендацій.

2. Місце методики в системі криміналістики.

Методика тісно пов'язана з іншими розділами криміналістики, перш за все з криміналістичною технікою й тактикою. Цей зв'язок можна визначити як зв'язок загального (криміналістична техніка й тактика) та особливого (криміналістична методика).

Криміналістична техніка досліджує механізм утворення слідів злочинів, а також технічні засоби та прийоми їх виявлення, фіксації й вилучення в загальному вигляді, безвідносно до якогось конкретного виду злочинів. Її наукові положення та практичні рекомендації однаковою мірою придатні для використання під час розслідування всіх видів злочинів, наприклад технічні прийоми фіксації обстановки місця події й окремих слідів є універсальними й можуть використовуватися для розслідування вбивств, крадіжок, розбоїв та інших злочинів.

Криміналістична тактика досліджує питання підготовки та проведення окремих слідчих дій також абстраговано від того, під час розслідування якого саме виду злочину вони проводяться. Її наукові положення та практичні рекомендації, так само як і техніки, мають загальний характер і можуть використовуватися під час розслідування всіх видів злочинів.

Методика, використовуючи положення та рекомендації техніки й тактики, вивчає слідчі дії у взаємозв'язку, формує їх комплекси, які є типовими для розслідування конкретних видів злочинів, і досліджує технічні й тактичні особливості їх проведення. Наприклад, у методиці розслідування вбивств розглядаються прийоми фотографування трупа – специфічного для цих злочинів об'єкта, тактичні особливості допиту обвинуваченого у вчиненні вбивства та ін. Отже, завдяки своєрідності своїх об'єкта та предмету криміналістична методика стосовно інших розділів науки може розглядатися як особлива частина криміналістики.

3. Джерела криміналістичної методики.

Головними джерелами криміналістичної методики, які вона використовує для формування наукових положень і практичних рекомендацій, можна вважати такі: 1) кримінальна (злочинна) діяльність; 2) слідча практика; 3) положення окремих наук і галузей знань.

Кримінальна діяльність, тобто практика вчинення злочинів окремих видів, є джерелом інформації про те, як діяв злочинець у кожному конкретному випадку. Вивчення механізму вчинення злочинів є необхідним для вироблення рекомендацій щодо їх виявлення та розслідування. Злочинна діяльність знаходить своє відображення в матеріалах кримінальних справ (протоколах слідчих дій, речових доказах, документах та ін.), тому одержання інформації про механізм учинення злочинів здійснюється шляхом вивчення й узагальнення кримінальних справ певної категорії. Але, враховуючи те, що далеко не вся інформація про вчинення злочину знаходить відображення у кримінальній справі, а також високу латентність злочинів окремих видів, можуть бути використані додаткові соціологічні методи, наприклад опитування (працівників правоохоронних органів, засуджених, потерпілих тощо).

Слідча практика є джерелом інформації про те, як діяв слідчий у тій чи іншій ситуації під час розслідування конкретного злочину (які слідчі дії й оперативно-розшукові заходи проводились, в якій послідовності, в чому полягали їх особливості). Ця інформація міститься в матеріалах кримінальної справи (постановах, протоколах слідчих дій та ін.), які і є джерелом для криміналістичної методики. У результаті вивчення матеріалів кримінальних справ методика встановлює загальне, типове для розслідування злочинів окремих видів, на чому і ґрунтує свої рекомендації. Під час узагальнення слідчого досвіду теж використовуються соціологічні методи (опитування слідчих, експертів, оперативних працівників).

Важливим джерелом криміналістичної методики є інші науки і галузі знань, положення яких використовуються під час розслідування злочинів. Їх можна поділити на *юридичні* та *неюридичні*. Перше місце серед юридичних наук посідають кримінальне та кримінально-процесуальне право й кримінологія,

положення яких використовуються для вироблення рекомендацій щодо розслідування злочинів. Це обумовлено тим, що вказані юридичні науки разом із криміналістикою мають спільний об'єкт вивчення. Також у криміналістичній методиці використовуються положення цивільного, господарського та інших галузей права під час розроблення рекомендацій із розслідування злочинів, які посягають на відносини, що регулюються відповідними галузями права.

Серед неюридичних наук і галузей знань, що використовуються в криміналістичній методиці, можна назвати судову медицину, судову бухгалтерію, психологію, соціологію та ін. Наприклад, багато рекомендацій методики розслідування вбивств, заподіяння тілесних ушкоджень і зґвалтувань ґрунтуються на положеннях судової медицини (рекомендації щодо огляду трупа, виявлення й використанню слідів крові, слини, тілесних пошкоджень тощо). Велика кількість положень і рекомендацій щодо встановлення підозрюваних у вчиненні злочинів, проведення їх допитів, обшуків та інших слідчих дій ґрунтується на положеннях соціології та психології.

На підставі викладеного **криміналістична методика** може бути визначена як частина криміналістики, яка вивчає закономірності механізму вчинення злочинів окремих видів, а також закономірності їх розслідування й на цій основі та із залученням положень інших наук розробляє практичні рекомендації щодо розслідування злочинів.

4. Структура криміналістичної методики.

Зміст криміналістичної методики являє собою систему наукових положень і практичних рекомендацій по розслідуванню злочинів окремих видів, що на них ґрунтуються. Елементами цієї системи є такі:

- 1) загальні положення, що містять у собі, по-перше, положення наукознавчого характеру (предмет методики, її джерела, структура, зв'язок з іншими частинами криміналістики), а по-друге, положення і рекомендації, що являються загальними для розслідування всіх видів злочинів (наприклад, планування та організація розслідування);

2) методики розслідування злочинів окремих видів (вбивств, зґвалтувань, розбоїв, крадіжок та ін.).

Принципово важливим є засвоєння структури окремих методик (методик розслідування злочинів окремих видів), які мають типову структуру. Структура кожної окремої методики віддзеркалює складові частини об'єкта та предмету криміналістичної методики. Усі окремі методики розслідування містять у собі такі елементи:

- 1) криміналістичну характеристику злочинів окремого виду (групи);
- 2) особливості відкриття кримінального провадження та початкового етапу розслідування;
- 3) наступний (подальший) етап розслідування;
- 4) особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій.

Криміналістична характеристика злочинів окремого виду (групи). У результаті вивчення такого об'єкта, як механізм учинення злочинів окремого виду (узагальнення багатьох кримінальних справ), у кожній окремій методиці сформувалася система знань, яка одержала назву криміналістичної характеристики злочинів цього виду.

Криміналістична характеристика злочинів – це система відомостей (знань) про елементи механізму вчинення злочинів окремого виду чи групи, в яких відображаються закономірні зв'язки між цими елементами і які використовуються для побудови та перевірки версій під час розслідування конкретних злочинів.

У криміналістичній характеристиці злочинів містяться відомості про такі елементи механізму злочинів окремого виду чи групи:

- предмет злочину (гроші, матеріальні цінності, наркотичні речовини тощо);
- місце, час та обстановка, характерні для вчинення злочинів окремих видів;
- способи підготовки, вчинення та приховування злочинів – певна система дій, прийомів та окремих операцій злочинців, у т.ч. використання знаряддя

злочину (автотранспорту, вогнепальної й холодної зброї, знарядь зламу, обладнання для виготовлення фальшивих документів тощо);

– сліди злочинів (різноманітні зміни, які вносяться ними в навколишню обстановку);

– особа злочинця (комплекс властивостей злочинця, його зв'язків і відносин, пов'язаних з учиненням злочинів, що можуть бути використані для їх розслідування);

– особа потерпілого (характер поведінки, майнове положення, соціальні зв'язки тощо).

Науковими дослідженнями встановлено, що в кожному конкретному випадку дії злочинця (спосіб злочину) детермінуються факторами, які можна визначити як суб'єктивні й об'єктивні. Суб'єктивними факторами, що впливають на вибір способу злочину, є такі: мета злочину, наявність у злочинця певних знань, досвіду, навичок (зокрема злочинних), соціальні, психологічні та фізичні дані особи злочинця. До об'єктивних факторів, що впливають на вибір злочинцем способу вчинення злочину, належать особливості місця, часу й обстановки, наявність у злочинця доступу до предмету посягання та ін. Певним чином вибір злочинцем способу злочину детермінується особистістю потерпілого, який нерідко обирається ним з урахуванням його особливостей (стать, фізичний розвиток, майновий стан тощо) та поведінки.

У свою чергу, кожний спосіб учинення злочину залишає в навколишній обстановці характерні для нього сліди. Таким чином, елементи механізму конкретного злочину є пов'язаними один з одним та утворюють своєрідну систему. Але на цьому рівні (рівні конкретного злочину) можна лише констатувати наявність таких зв'язків у матеріалах конкретної кримінальної справи. Для того щоб установити їх прояв повною мірою й використати в практиці розслідування аналогічних злочинів потрібне узагальнення великої кількості однорідних злочинів. Таке узагальнення механізму вчинення злочинів окремого виду чи групи дає змогу встановити між елементами їх механізму закономірні зв'язки, які мають статистичний характер. Так, у криміналістичній

характеристиці умисних вбивств міститься таке положення: якщо вбито особу чоловічої статі віком до 17 років, то в 88,9 % таких випадків убивцею є неповнолітній у віці до 16 років, який входив (75 %) у коло друзів чи приятелів убитого (за матеріалами Л. Г. Видонова).

Установлення закономірних зв'язків між елементами механізму вчинення злочинів окремого виду дозволяє побудувати в методиках розслідування ланцюги взаємозв'язку цих елементів (наприклад, «сліди злочину – потерпілий – злочинець» або «сліди злочину – спосіб учинення злочину – злочинець» та ін.) й використати їх у практиці розслідування конкретних злочинів. Особливо велике значення ці дані мають на початковому етапі розслідування, коли багато обставин злочину невідомо. Слідчий на цьому етапі, як правило, стикається з окремими наслідками злочину – його слідами, в походженні яких іноді дуже важко розібратися, але, використовуючи дані, що містяться в криміналістичній характеристиці певного виду злочинів, він має змогу одержати найбільш вірогідні пояснення, побудувати версії та швидко організувати їх перевірку. У такий спосіб досягається науково обґрунтований вибір послідовності слідчих дій та оперативно-розшукових заходів під час розслідування злочинів.

Необхідно звернути увагу на те, що не всі окремі методики розслідування містять криміналістичні характеристики злочинів відповідного виду, в яких відображено закономірні зв'язки між елементами механізму їх учинення в процентному відношенні (повні криміналістичні характеристики). У більшості окремих методик розслідування криміналістичні характеристики злочинів містять відомості так званої «неліченої статистики», в яких використовуються поняття на кшталт «найчастіше», «найбільш імовірно» (неповні криміналістичні характеристики).

Особливості відкриття кримінального провадження та початкового етапу розслідування. У цій частині кожної методики на підставі узагальнення слідчого досвіду розглядаються такі питання.

1. Особливості первинного матеріалу про злочини певного виду й відкриття кримінального провадження. Відповідно до ст. 214 КПК України

слідчий чи прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви або повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним із будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР) і розпочати розслідування. Перевірка достовірності заяв і повідомлень допускається тільки на протязі 24 годин, а за це час фактично можна лише провести огляд місця події й опитування, після чого треба внести відповідні відомості до ЄРДР. У всіх інших випадках, коли потрібні, наприклад, дослідження речовин чи аналіз документів, усі ці процедури слід проводити вже в процесі досудового розслідування шляхом здійснення відповідних процесуальних дій.

Але характер та обсяг інформації про кримінальне правопорушення (первинний матеріал) може бути різним, що залежить, перш за все, від особливостей того чи іншого виду (групи) злочинів. Аналіз законодавства та слідчої практики дає підстави для виділення таких видів первинного матеріалу про злочини певного виду:

1) заяви та повідомлення про кримінальне правопорушення, які надходять від фізичних або юридичних осіб і містять вказівку на окремі виявлені обставини (як правило, це повідомлення про очевидні злочини);

2) повідомлення про ознаки злочину, які надходять від оперативного підрозділу: відповідно до ч. 2 ст. 7 закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» оперативний підрозділ, який здійснює оперативно-розшукову діяльність, у разі виявлення ознак злочину зобов'язаний невідкладно направляти зібрані матеріали для початку та здійснення досудового розслідування; у разі, якщо оперативно-розшукові заходи ще тривають, і їх припинення може негативно вплинути на результати кримінального провадження, підрозділ, який здійснює оперативно-розшукову діяльність, повинен повідомити відповідний орган досудового розслідування та прокурора про виявлення ознак злочину,

закінчити проведення оперативно-розшукового заходу і лише після цього направити зібрані матеріали до відповідного органу досудового розслідування;

3) самостійне виявлення слідчим ознак злочину (наприклад, під час здійснення ним іншого кримінального провадження).

2. *Завдання початкового етапу розслідування (обставини, що підлягають установленню).* В узагальненому вигляді до основних завдань початкового етапу розслідування можна віднести такі:

1) установлення місця, часу й обстановки злочину, його сутності, а також виявлення, фіксація та вилучення його слідів – джерел доказів;

2) збирання доказів, які з високою ймовірністю вказують на особу, підозрювану у вчиненні кримінального правопорушення;

3) установлення, розшук і затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину (складання повідомлення про підозру).

Крім названих основних, на цьому етапі розслідування починається вирішення й таких завдань, як, наприклад, визначення розміру заподіяної злочином матеріальної шкоди, вжиття заходів щодо забезпечення її відшкодування та деяких інших. Але, враховуючи те, що їх повне вирішення здійснюється пізніше, вони розглядаються як завдання подальшого етапу розслідування.

2. *Типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування.* Типові, тобто найбільш характерні слідчі ситуації відіграють ключову роль у формуванні практичних рекомендацій у кожній окремій методиці розслідування. Під слідчою ситуацією в криміналістиці розуміють умови розслідування злочину на певний його момент. Серед умов розслідування виділяють такі:

– інформаційні фактори (відомості про злочин – докази, оперативно-розшукова інформація);

– процесуальні фактори (наприклад, наявність підозрюваного на певний момент розслідування);

– тактичні фактори (наприклад, позиція, яку займає підозрюваний на допиті);

– психологічні фактори (психологічні особливості осіб, що беруть участь у розслідуванні);

– матеріально-технічні й організаційні фактори (наявність необхідних засобів і можливостей їх використання).

Це – поняття *слідчої ситуації в широкому її розумінні*. Але під час побудови окремих методик розслідування виявилось, що дуже важко типізувати деякі фактори, наприклад психологічні, матеріально-технічні й організаційні. Тому в криміналістичній методиці використовується поняття *слідчої ситуації у вузькому розумінні* – як сукупності відомостей про злочин, яка обумовлює завдання розслідування й відповідні засоби їх вирішення – гласні та негласні слідчі (розшукові) дії.

Типові слідчі ситуації формуються в окремих методиках розслідування вже на стадії відкриття кримінального провадження залежно від характеру первинного матеріалу про злочин.

3. *Планування та проведення початкових слідчих (розшукових) дій залежно від слідчих ситуацій (програми розслідування)*. Залежно від слідчих ситуацій, а також з урахуванням криміналістичної характеристики злочинів цього виду в окремих методиках формулюються рекомендації щодо висунення версій та найбільш ефективної послідовності слідчо-розшукових дій щодо їх перевірки. Тобто, в результаті узагальнення багаторічного досвіду розслідування злочинів окремих видів чи груп у кожній окремій методиці послідовно формуються положення, які можна визначити як ланцюжок «типові слідчі ситуації – типові версії – типові плани розслідування».

Типові версії – це характерні для цієї слідчої ситуації ймовірні пояснення механізму злочину чи окремих його обставин. Висунення типових версій ґрунтується на положеннях криміналістичної характеристики злочинів цього виду.

Типовий план розслідування – це найбільш характерний для цієї слідчої ситуації план, який містить у собі систему типових версій, обставини (питання), що підлягають встановленню, та комплекс слідчо-розшукових дій. Отже, у

кожній окремій методиці розслідування розробляються своєрідні програми розслідування злочинів окремих видів.

Подальший (наступний) етап розслідування. Цей етап починається з моменту повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину. До головних завдань подальшого етапу розслідування можуть бути віднесені такі:

- 1) формування системи доказів з обвинувачення особи в учиненні злочину (будуть відображені в обвинувальному акті);
- 2) установлення всіх співучасників злочину та збір доказів для їх обвинувачення;
- 3) забезпечення відшкодування заподіяних збитків, збір інформації про особистість підозрюваного (обвинуваченого).

У кожній окремій методиці розслідування на цьому етапі розглядаються типові слідчі ситуації та комплекси слідчо-розшукових дій, що їм відповідають. Типові слідчі ситуації подальшого етапу розслідування визначаються позицією, яку займає особа, якій було повідомлено про підозру у вчиненні злочину.

Особливості тактики окремих слідчих (розшукових) дій. Як правило, в окремих методиках на початковому та наступному етапах розслідування розглядаються комплекси слідчо-розшукових дій у типових ситуаціях. При цьому акцент робиться на послідовності їх проведення. У зв'язку з цим особливості проведення окремих процесуальних дій, що визначаються механізмом злочинів певних видів (наприклад, характером слідів, особистістю злочинця та ін.), розглядаються в методиках окремо. Це дає змогу більш детально дослідити питання підготовки та проведення цих слідчих (розшукових) дій, указати на типові труднощі й шляхи їх подолання.

У підручниках з криміналістики через обмеженість їх обсягу (він визначається кількістю часу, відведеного на вивчення дисципліни), як правило, висвітлюються не всі структурні елементи методики розслідування злочинів окремих видів. Найчастіше увага зосереджується на таких елементах, як криміналістична характеристика злочинів окремого виду, особливості відкриття

кримінального провадження та початкового етапу розслідування й особливості тактики окремих слідчих дій.